

katern

KANS VOOR HET GRIJPEN over kerken en de lokale omroep

1. Ervaring

Mijn ervaring met de lokale omroep is dateert van 1999. In het najaar van 1998 werd ik door de kerkredactie van de lokale omroep in mijn woonplaats gevraagd of ik een nieuw radioprogramma over de kerken zou willen redigeren. Al geprogrammeerd waren: een wekelijkse kerkdienst op zondagmiddag, bij toerbeurt opgenomen in een van de plaatselijke (wijk)gemeenten, een programma gewijde muziek met meditatie op zondagavond en een verzoekprogramma geestelijke muziek op maandagavond. Gewenst was daarenboven een informatief programma over de kerken in brede zin. Mijn woonplaats, Ede, 117.000 inwoners, bestaat uit zeven dorpen met als grootste kern een "dorpstad" van 65.000 inwoners. Er zijn veel kerkgemeenschappen in vrijwel alle variaties die ons land kent. Het te starten programma zou het leven en werken in tal van facetten van deze geloofsgemeenschappen moeten presenteren.

Wie zouden er naar luisteren? In principe natuurlijk iedereen. Maar vooral toch geïnteresseerde kerkleden.

Het programma moest dan ook in elk geval bevatten: actuele informatie over de kerken in de regio, presentaties van divers kerkenwerk, commentaar van christelijke zijde op actuele gebeurtenissen in de samenleving, muziek - maar vooral als intermezzo's tussen de programma-onderdelen - en, zij het in bescheiden mate, gelet op de bestaande zangprogramma's, aandacht voor het kerkelijk lied.

Ik nam de handschoen op. Oriënteerde mij in den lande op bestaande programma's van deze soort. Kreeg allerlei raadgevingen. Ook enige primaire scholing. En stelde een programmaformat ("ontwerp model draaiboek") op, dat door de hoofdredactie positief werd beoordeeld. Mij werd grote vrijheid gegeven om een redactie te vormen.

Ik besloot met een voorlopig kleine kern van start te gaan: een ervaren technicus met veel kennis van muziek als mederedacteur, een neerlandicus, een collega-theoloog en een omroepster als vaste medewerkers. In de loop van de jaren kwamen en gingen de medewerkers. Nu, in 2021, bestaat de redactie, naast mijzelf, uit een collega-theoloog, een docent-coach-supervisor SPO, een leraar Godsdienst, een filosoof en een gepensioneerde docent basisonderwijs. De coördinatie, die ik jarenlang zelf verzorgde, berust thans bij een van de presentatoren.

De tijd van uitzending is maandagavond van 19.00 tot 20.00 uur, direct na het nieuws.

Herhalingen op zondag. Samen maken wij nu al ruim twintig jaar een wekelijks programma dat er als volgt uitziet:

a. een interview met iemand uit het brede palet van christelijke gemeenschappen in de gemeente. Elk interview belooft een half uur, bestaat uit twee blokken van 14 minuten die worden afgewisseld door fragmenten muziek, vocaal of instrumentaal.

b. een "lied van de week", met korte toelichting over de afkomst, aard en melodie van het lied. Aangezien de bestaande programma's gewijde muziek grotendeels bestaan uit liederen van Johannes de Heer, Opwekking en oud- berijmde Psalmen, zoeken we het in dit programma daarnaast meer in de sfeer van het Liedboek en andere, nieuwe liederen.

c. een column, elke week uit te spreken door een gastspreker , waarin in vijf minuten een visie wordt gegeven op een actueel onderwerp in de samenleving.

d. kerkelijke actuele berichten, met name uit de regio. Die worden gesprokkeld uit kerkbladen en dagbladen. Dikwijls zijn dat aankondigingen van concerten. Meer dan 50% van de programinhoud van "Kerkvenster" moet volgens de wet "lokaal" zijn. Daaraan voldoen we ruimschoots.

Als naam voor het programma koos ik "Kerkvenster". Daarin wordt aangegeven dat we naar binnen mogen kijken, de kerken in, om te zien wat zich daarin beweegt. Buitenstaanders kunnen zo een kijkje nemen in het kerkelijk leven en mensen van de kerk kunnen kennis maken met andere gemeenten in hun woonplaats. Maar de naam wil ook benadrukken dat de kerk een venster wil openen op de wereld en haar licht wil laten schijnen naar buiten. Toevallig werd door een gerenommeerd bureau drie maanden na onze start een onderzoek ingesteld naar de luisterdichtheid, het bereik en de waardering van de lokale programma's in onze gemeente. Tot onze verbazing en vreugde bleek Kerkvenster - binnen het kader van de zeer matige luisterdichtheid van de omroep (gemiddeld dagbereik 3%) - in de "Top 10" de tweede plaats in te nemen. Dat betekent een gemiddeld aantal wekelijkse luisteraars van honderden . Dat is een kerk vol! Een luisteronderzoek in 2019 wijkt daar niet van af.

Ik ben mij er van bewust, dat ons programma qua opzet een keuze is, die elders minder voor de hand ligt. De plaatselijke mogelijkheden zijn verschillend en de varianten voor zulk een programma zijn ontelbaar. Ook ons programma zal zich steeds moeten ontwikkelen en waarmaken. Vooral de blik op de samenleving vraagt aandacht, minstens zozeer als de blik naar binnen. Ik geef het bovenstaande door als thans vigerend voorbeeld, niet als een model. Die pretentie heb ik niet. Zo kan het bij ons. Bij anderen weer anders. Wel geef ik met dit relaas een aardige ervaring weer. Het maken van een dergelijk programma is een uitdaging en geeft voldoening. Vooral als je merkt dat mensen van allerlei kerkgemeenschappen er graag aan meewerken en dat er positief op gereageerd wordt. Wel dien je je ervan bewust te zijn een non-professional op media -gebied te zijn en derhalve open te staan voor advies en scholing. Er valt veel te leren op dit gebied!

2. Gegevens en overwegingen

Bij het bovenstaande geef ik de volgende opmerkingen ter overweging:

- de lokale omroep berust op een bij wet geregelde basis. Er is een bescheiden budget vanuit de omroepgelden, maar het overgrote deel van de programma's wordt gemaakt en geredigeerd door vrijwilligers;

- de lokale omroep is gehouden een gevarieerd totaalprogramma te bieden, met behoorlijk wat ruimte voor "geestelijke en kerkelijke programma's"; bovendien wordt als eis gesteld door het Commissariaat van de Media dat 50% van de totale programmering "lokaal" moet zijn;

- er zijn in ons land 355 lokale omroepen actief (cijfer 2019) waaraan duizenden vrijwilligers belangeloos meewerken; het streven is tot enige regionalisering te komen tot regio's van 4 of 5 gemeenten. Onze omroep Ede is daarmee leidend bezig.

- binnen deze omroepen stellen zich christelijke en/of kerkelijke deelnemers op. Hun programma's zijn erg gevarieerd en bevatten kerkdiensten, meditatieve bijdragen, actualiteiten, kerkmuziek, geestelijke liederen, gospelprogramma's, kinderrubrieken, interviews, columns, evangelisatorische toespraken of overwegingen, enz. enz. Veel van deze uitzendingen vallen op zondag;

- de bekendheid met de lokale omroepen is beperkt, maar groeiend. Evenals de regionale omroepen maakt men gebruik van dag- en weekbladen, vooral huis-aan-huis-bladen, om de wekelijkse programma's bekend te maken met de frequenties waarop uitgezonden wordt;

- lokale omroepen hebben verschillende organisatievormen. Ook waar het de kerkelijke uitzendingen betreft. Dikwijls wordt een kerkredactie benoemd door of in overleg met een plaatselijke Raad van Kerken.

- de lokale omroepen verheugen zich in een redelijke belangstelling, zoals enquêtes hebben uitgewezen. Er is in het algemeen een stijgende interesse bij kijkers en luisteraars voor informatie over de eigen regio of woonplaats. Dat geldt ook voor de regionale of provinciale omroepen, zoals Omroep Zeeland of Omroep Gelderland.

- medewerkers ervaren het werk dat ze vrijwillig doen dikwijls als een leuke hobby, waarin mensen met gevoel voor radiotechniek, muziek of journalistiek zich kunnen uiten en zelfs uitleven. Hoe aardig dat ook is, de behoefte van de consument is het belangrijkste: daar moet mee worden gerekend en daar moet op worden ingespeeld!

- wie zich opgeeft als medewerker aan een lokale omroep moet zich verplicht weten tot trouw en volharding: elke week komt het programma terug. Een voldoende aantal medewerkers aan een programma is een waarborg tegen overbelasting en eenzijdigheid;

- een professionele opzet is onmogelijk wegens de te geringe financiële middelen, maar dat neemt niet weg dat vrijwilligers een beroep kunnen doen op scholing. Die wordt geregeld aangeboden door de Stichting Nederlandse Lokale Publieke Omroepen (NLPO, voorheen OLON) (learnings). Ook bij de Opleidingen Communicatie van de Chr. Hogescholen (bijvoorbeeld te Zwolle en te Ede) kan men aankloppen.

3. Aansporing

Onderzoek heeft uitgewezen, dat in veel plaatsen kerken actief zijn in het lokale radiowerk. Met name de klassieke kerken geven hun medewerking aan de programma's. Hetzelfde onderzoek geeft echter aan, dat het aandeel van christelijke programmering nog ver achter blijft bij wat mogelijk is. De kerken, als vertegenwoordigers van het christelijk deel van de plaatselijke bevolking hebben recht op een substantieel deel van de beschikbare zendtijduren. Het representativiteitsbeginsel - wettelijk uitgangspunt - werkt in het voordeel van de kerken. Lokale omroep is een medium, dat beschouwd mag worden als een *kans*. Een kans om zich te presenteren in de nabije samenleving. Een kans om in de vorm van een kerkdienst regelrecht het evangelie te laten horen. Een kans om via informatieve programma's indirect de boodschap van de kerk in de wereld te doen verstaan. Een kans die gegrepen moet worden. Het doel van mijn verhaal is dan ook aan te sporen deze kans daadwerkelijk te grijpen!

Arie Romein

Gepubliceerd als katern in Ouderlingenblad, geactualiseerd in januari 2021